

บรรยายพิเศษ

* เรื่อง วิกฤตเศรษฐกิจไทย

กับการปรับเปลี่ยนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘

โดย ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย

เรียบเรียงโดย สมศิริ ชีระภาพ

ภาวะเศรษฐกิจประเทศไทยทรุดหนัก
ค่าเงินบาทนับวันจะลอยตัว บั่นทอนสภาพจิตใจ
ของประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐบาลได้พยายาม
แก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง ทุกฝ่ายได้
ระดมความคิด ดึงศักยภาพออกมาใช้กอบกู้
เศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด เพื่อให้คนไทยทุกคน
เป็นไทแก่ตัวให้เร็วที่สุด จริงอยู่สภาพความกด
ถอยทางเศรษฐกิจและปัญหาทางการเงินของ
ประเทศมีมานานแล้ว มิได้ มีสาเหตุมาจาก
สภาพภายในประเทศเท่านั้น แต่ได้เกิดขึ้นจาก
ภาวะวิกฤตภายนอกของประเทศ จุดให้ภาวะ

การเงินในประเทศตกต่ำตามไปด้วย ความ
พยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ ทำให้คณะกรรมการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ออกมา
ประกาศว่าจะทบทวนเป้าหมายในแผนพัฒนา
การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘
(พ.ศ.๒๕๔๐ - ๒๕๔๔) ใหม่หมด ภายใต้กรอบ
เศรษฐกิจที่รัฐบาลไทยทำไว้กับกองทุนการเงิน
ระหว่างประเทศ (ไอ.เอ็ม.เอฟ) เนื่องจากภาค
ธุรกิจเอกชน นักวิชาการของไทยและต่าง
ประเทศไม่เชื่อว่าเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่วางไว้
นั้นจะเป็นไปได้

* บรรยายพิเศษในพิธีเปิดการสัมมนาของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๐

เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๐ ได้มีการจัดการสัมมนาเพื่อปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ โดยมี นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกล่าวเปิดงานสัมมนาในครั้งนั้น เปิดใจว่าเคยมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ มา เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๓๘ ซึ่งในครั้งนั้นมีภาคราชการ ภาคเอกชนและองค์กรต่างๆ เข้าร่วมสัมมนาประมาณ ๑,๕๐๐ คน ถือว่าเป็นการระดมผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาครั้งหนึ่งของผลสำเร็จได้ออกมาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๘ ที่เราได้ประกาศใช้และนำมาทบทวนในวันนี้ ครั้งนั้น มีข้อสรุปที่สำคัญว่าเราจะยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาคนไทยทุกคนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาและเป็นผู้รับผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม คนจึงเป็นเป้าหมายและมีส่วนร่วมพัฒนาพร้อมๆ กันไป แนวคิดเช่นนี้ จึงนำไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม คณะจัดทำแผนฯ ๘ ในปี ๒๕๓๘-๒๕๓๙ นั้น เราส่วนใหญ่คิดว่าเศรษฐกิจมีความแข็งแกร่งและมีความมั่นคง เราจึงใช้ข้อสันนิษฐานว่า เศรษฐกิจดีสังคมมีปัญหาและการพัฒนายั่งยืน ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเป็นหลักคิดในการวางแผนขณะนั้น ต่อมาสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปเกินกว่าที่ใครจะคาดคิด จากเดิมที่เชื่อว่า "ภาคธุรกิจมีส่วนสำคัญในการให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนและเป็นจุดแข็งของ

ประเทศในการผลักดันการพัฒนาด้านสังคม กับสร้างแนวทางที่ยั่งยืน" กลับกลายเป็นว่าเศรษฐกิจเป็นผู้สร้างปัญหาและกระทบต่อการพัฒนาด้านอื่น จนเป็นเหตุผลที่เราต้องมาทบทวนกันในวันนี้ อย่างไรก็ตามถือว่าเป็นโอกาสอีกครั้งหนึ่งที่เราได้ย้อนกลับมาทบทวนความคิดในขณะนั้น เพื่อทราบยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงสำหรับระยะเวลาที่เหลืออยู่ของแผนต่อไป ขอถือโอกาสนี้เรียนต่อที่ประชุมว่าปัญหาเศรษฐกิจซึ่งเราเคยถือเป็นจุดแข็งและกลายเป็นปัญหาของเราในขณะนี้ มีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องยอมเข้าไปอยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลกและประเทศอื่นๆ การแก้ปัญหาเศรษฐกิจครั้งนี้ มีคนจับตามองเราทั่วโลก โดยมีเราเป็นจำเลยที่หนึ่ง ไม่มีจำเลยที่สองในขณะนั้น แต่ตอนนี้มีจำเลยที่สอง ที่สาม ที่สี่ คิดว่าโจทก์ก็คงเป็นจำเลยด้วยในระยะเวลาไม่ไกลนัก การจับตามองเราระยะต้น ในฐานะที่เราเป็นตัวปัญหา เป็นตัวแพร่เชื้อโรค เราถูกใช้ถ้อยคำที่เหยียดหยามพอสมควรต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ว่าหลังจากมีจำเลยที่สอง ที่สาม ที่สี่ เกิดขึ้นและไม่น่าเชื่อว่าคนที่เป้นโจทก์ก็กลายเป็นจำเลยด้วย ภาพของเราเริ่มที่จะไม่ใช่เป็นเป้าคนเดียวแล้ว แต่ถึงอย่างไรคงจับตามองว่าเราจะลงเอยอย่างไร การประเมินครั้งสุดท้ายจากองค์กรต่างประเทศ คิดว่าเราจะเสียหาย

ที่สุด เศรษฐกิจของเราจะย่ำแย่ที่สุด และจะรุนแรงที่สุด ผมเชื่อว่าการประเมินนั้นไม่มีเจตนาจะให้เราเสียหาย มองกันในแง่ดีแต่ประเมินจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ คนที่อยู่ในวงการสถิติทั้งหลายจะเข้าใจดีว่าท่านเองก็ประเมินไม่ต่างจากเขามากนัก ผมเข้ามาเป็นรัฐบาลเมื่อเดือนมิถุนายนนี้กำลังมีอยู่ วิกฤตทางเศรษฐกิจยังรุนแรงอยู่ และเชื่อว่ายังจะรุนแรงอยู่ระยะหนึ่ง ด้วยข้อเท็จจริงที่เราไม่มีทางปฏิเสธว่าทุกอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปโดยอัตโนมัติด้วยการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเพียงอย่างเดียว อะไรที่เคยมีอยู่ก็ยังมีอยู่ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่หมดไปก็ยังหมดไป ยังไม่มีอะไรงอกขึ้นมาชัดเจน ยกเว้นว่าไปเอาเงินยืมกองทุนระหว่างประเทศเข้ามาชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่น แต่เรายังไม่ได้หาเงินตราระหว่างประเทศเข้ามาเป็นรายได้ชัดเจนกับสิ่งที่เราเสียไป ฉะนั้น ปัญหาดังกล่าวยังมีอยู่ อย่างไรก็ตามมีคนพูดถึงการเอาวิกฤตมาเป็นโอกาส ผมก็เห็นด้วยว่าวิกฤตขณะนี้ เป็นวิกฤตที่รุนแรง ครั้งหนึ่งเคยเกิดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของเรา เราอาจจะพังทลายไปเลยถ้าหากว่าเราไม่ยอมรับความเป็นจริง เราอาจจะฟื้นคืนกลับมาและแข็งแกร่งกว่าใครอื่น ถ้าเราเดินไปในทิศทางที่ถูกและยอมรับความเป็นจริง แน่ละ คนทำงานต้องประสงค์ให้เกิดสิ่งที่ผมพูดไว้ในตอนหลัง ไม่มีใครต้องการให้ประเทศชาติไปสู่ความหายนะ แต่ถ้าปฏิเสธความเป็นจริงไม่ยอมรับการแก้ไขที่เจ็บปวด สิ่ง

ที่เราหวังยอมจะเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะในภาพของความเป็นจริงในขณะนี้ คือ ภาพที่ยากลำบาก ผมถือโอกาสที่อยู่ต่อหน้าผู้นำทั้ง ๔ ส่วน ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และสมาชิกสภาว่า สภาพความยากลำบากจะยังลำบากกว่านี้ในระยะ ๕-๖ เดือนต่อไปนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็คือ ไม่มีรายได้เข้าประเทศเท่าที่ควร การตัดงบประมาณไปสามครั้ง ๑๘๒,๐๐๐ ล้านบาท รายจ่ายที่กำหนดไว้ ๙๘๒,๐๐๐ ล้านบาทขณะนี้ สุทธิจริงๆ คือ ๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เชื่อว่ารายจ่าย ๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาทนี้ ไม่สามารถเก็บรายรับได้ตามเป้าหมาย เรียนท่านอย่างตรงไปตรงมา เชื่อว่าไม่มีปาฏิหาริย์ที่จะทำให้เราเก็บรายได้เป็นอย่างนั้น จึงต้องทำทุกอย่างเพื่อแก้ปัญหาโดยไม่ให้กระทบต่อรายจ่ายที่จำเป็นและประจำ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ขอเรียนว่าเอกชนนั้นกระทบไปแล้ว มีการปลด เลิกจ้าง ลดเงินเดือน ราชการเท่านั้นที่ยังไม่เลิกจ้าง ไม่ปลด ไม่ลดเงินเดือน ตรงนี้ เพื่อนพี่น้องข้าราชการอาจไม่ตระหนัก อาจจะยังไม่เจ็บกับเรื่องที่เกิดขึ้น ผมขอเรียนว่า ขณะนี้ตัวเลขรายจ่ายเงินเดือนและค่าจ้างนั้น มีสัดส่วนเกินกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ แล้ว แผนฯ ฉบับที่ ๗ รายจ่ายประจำในส่วนนี้ ต้องไม่เกินร้อยละ ๔๐ ขณะนี้ไปร้อยละ ๔๒ แล้ว และถ้าเราหารายได้ไม่ได้ตามเป้าหมาย รายจ่ายเพื่อการลงทุนก็ไม่สามารถทำได้ รายจ่ายประจำดังกล่าวนี้ ก็จะเกินกว่าร้อยละ ๔๒

ไม่ได้ อันตราย จึงขอถือโอกาสที่อยู่พร้อมหน้า พร้อมตากันทุกฝ่ายในวันนี้ เรียนข้อจำกัด ดังกล่าว เพื่อให้พวกเราได้มีส่วนร่วมรับรู้และตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว นั่นคือ รัฐบาลนอกเหนือจากการตัดงบประมาณครั้งที่ ๓ แล้ว ไม่อยากจะตัดครั้งที่ ๔ เพราะทราบดีว่า พี่น้องข้าราชการลำบากในการบริหารงาน แต่ถ้ารายได้ไม่เข้ามา เราจะทำอย่างไร จึงต้องรณรงค์เพื่อลดทุกอย่างเท่าที่จะลดได้ โดยไม่กระทบต่อแผนการทำงานที่สำคัญๆ ในการประชุมระดับปลัดกระทรวงและผู้บริหารระดับสูง ได้ให้ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้นี้ไปว่าทุกหน่วยงานต้องเข้าไปปรับลด ด้วยตระหนักความเป็นจริงว่ารายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยเฉพาะการปรับลดรายจ่ายประเภทที่เสียเงินตราต่างประเทศ ซื้อพลังงาน เรามีปัญหาคลายกับอินโดนีเซีย มาเลเซีย อินโดนีเซียไปไกลกว่าเรา ค่าเงินตกไปร้อยละ ๑๐๐ แล้ว ผมคุยกับรัฐมนตรีต่างประเทศที่มาประชุมแทนประธานาธิบดีเมื่อสองสามวันก่อน คุยกันด้วยความเห็นใจ อินโดนีเซียมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่แข็งเท่าเรา เขามีแข็งเรื่องเดียว คือ มีพลังงานขาย ขณะที่เราต้องเสียเงินเดือนละ ๕๐๐ ล้านเหรียญ เพื่อซื้อพลังงานเข้าประเทศ เขามีรายได้เดือนละ ๑,๐๐๐ ล้านเหรียญจากการขายพลังงานออกนอกประเทศ เพราะฉะนั้น เขามีเงินตราต่างประเทศเข้าแน่นอน ของเราต้องกระเป๋ยดกระเสียร เมื่อคืนผมมาจากมาเลเซีย ผมตระหนักดีว่า หนึ่ง

ประหยัด สองวิ่งหาเงินตราต่างประเทศเข้ามา เงินตราต่างประเทศที่หาได้เร็วที่สุด คือ การส่งออก การท่องเที่ยว คนไม่ค่อยรู้หรือกว่าคนที่เข้ามาเที่ยวเมืองไทยมากที่สุดคือชาติใด บางคนก็ว่าญี่ปุ่น เยอรมัน สหรัฐอเมริกา ไม่ใช่หรอกครับ มากที่สุดคือคนมาเลเซีย เหมือนกับมาเลเซีย คนที่มาเที่ยวประเทศเขามากที่สุดคือคนสิงคโปร์ เที่ยวมากกว่าจำนวนประชากรสิงคโปร์ หมายความว่าอย่างไร หมายความว่ามาหลายครั้ง คนยุโรป คนอเมริกันเขาวางแผนท่องเที่ยวล่วงหน้า ปีหนึ่งไม่เกินหนึ่งครั้ง แต่คนมาเลเซียมาท่องเที่ยวไทยสัปดาห์ละครั้ง ผมคิดว่าต้องเข้าใจจุดนี้และลึกๆ เนื่องจากผมอยู่แถว นั้น พอจะรู้ว่าคนมาทำไมที่หาดใหญ่ ถ้าเป็นคนจีนมาเลเซีย มาไหว้เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวไป บัตตานี ชาวพุทธในมาเลเซีย สิงคโปร์ คนจีนส่วนใหญ่ก็เข้ามาไหว้พระ สิ่งจูงใจบางเรื่องเป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจกัน ผมถือโอกาสดูเส้นทางจากกัวลาลัมเปอร์ขึ้นมาถึงหาดใหญ่ เพื่อจะได้เตือนฝ่ายท่องเที่ยว ฝ่ายศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง ในยามนี้ต้องอ่อนวอนให้เขาเข้ามาเที่ยว เพราะฉะนั้น อย่าไปเป็นตัวอุปสรรค อย่าไปเป็นตัวปัญหา ทุกบาททุกสตางค์ทุกกริ่งกิด มีความหมายต่อเรา ต้องพยายามผลักดันมาเลเซียถนนของเขาดีจริงๆ ผมอยากไปหลายครั้ง แต่ไม่มีโอกาส ถนนเขาเอกชนลงทุนสร้างมา ๔ ปี ๕ ปีแล้ว ใหญ่ที่สุดในเอเชีย ประเทศอื่นไม่มี มีประเทศเดียวเป็นมอร์เตอร์เวย์ เป็น

ถนนที่ไม่มีใครมาตัดถนนผ่านได้ และเป็นถนนจากกัวลาลัมเปอร์มาถึงชายแดนไทย ค่าผ่านทาง นักท่องเที่ยว ๑,๐๐๐ บาทกว่า ประมาณ ๑,๒๐๐ บาท หรือ ๑,๓๐๐ บาท แต่ถนนมีรถวิ่งเต็ม ลองถามคนที่ปัมน้ำมันดู บอกว่ารถวิ่งเต็ม อันนี้ คือ การท่องเที่ยว ขอถือโอกาสเล่าให้ฟัง อีกนิดว่า ได้คุยกับท่านนายกมหาเธร์ โมฮัมหมัดไปตรงๆ ในช่วงที่พบสัมภาษณ์กันทุกคืน คือ เขาก็เกรงใจกันมานานแล้ว เรื่องความไม่สงบชายแดน คนถือบัตรประจำตัว ๒ ผัง ยังป้อมตำรวจฝั่งไทย แล้วก็แอบไปอยู่ฝั่งมาเลเซีย หรือก็แอบมาอยู่แถวในบ้านเรา อย่างนี้มันเป็นปัญหาที่เจ็บปวด เทียบนี้ก็เลยบอกท่านนายกตรงๆ ว่าเราขอความร่วมมือ มิฉะนั้นความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นยาก และนโยบายท่านมหาเธร์ที่อยากจะให้ "กลุ่มอาเซียนค้าขายกันเองมากขึ้น เนื่องจากค่าเงินเรตกพอๆ กัน ของจะได้ไม่แพงมาก" สภาพเช่นนี้ จะเกิดไม่ได้ ถ้าความสงบยังไม่เกิด ท่านนายกมหาเธร์ก็รับกับผมแล้วครับ เทียบนี้ท่านยังยกตัวอย่างสถานการณ์ของท่านในกรุงเทพถูกขู่จากผู้ก่อการร้าย การยอมรับปัญหาดังกล่าวผมคิดว่าจะทำให้เราแก้ปัญหาได้ดีขึ้น นี่เป็นยามยากด้วยกัน เป็นเรื่องที่แต่ละฝ่ายจะต้องแก้ปัญหาให้ตัวเอง แล้วก็ต้องประสานประโยชน์ร่วมกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันนี้คือการหารายได้ท่องเที่ยวและส่งออก การส่งออกเราก็มีแนวโน้มว่าเป็นไปได้ เพราะสินค้าเรา

ราคาถูก เพราะค่าเงินที่ตกไปมาก สภาพคล่องไม่มากพอที่จะให้ผู้ประกอบการมีเงินมาหมุนเวียนนั้น ก็เป็นนโยบายท่านรองนายกรัฐมนตรีสุภชัย พานิชภักดิ์ และท่านรัฐมนตรีธารินทร์ นิมมานเหมินท์ และท่านโพธิพงษ์ ลำซำ ที่เชิญท่านมาร่วมรัฐบาลครั้งนี้ ต้องการให้ท่านมาดูแลเรื่องนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ ผมได้ขอรับรองประเทศญี่ปุ่นว่าเราเป็นหนี้ญี่ปุ่นมาก ไม่ใช่รัฐบาลเป็นหนี้อย่างเดียว เอกชนก็เป็นหนี้ด้วย ขอเขาวាយตัดสภาพคล่อง เพราะถ้าเขาตัดสภาพคล่อง นักธุรกิจเราไม่สามารถจะผลิตได้ เราก็จะไม่สามารถส่งสินค้าออกได้แล้วเราก็จะมีปัญหา ประเทศเราผมทราบดีว่าเอกชนใช้ระบบเศรษฐกิจเสรี รัฐบาลไม่มีสิทธิอะไรที่จะไปสั่งเอกชนว่าอย่ามาทวงหนี้คนนั้น อย่าเพิ่งเรียกหนี้คนนี้ ทำไม่ได้ ขอนิดเดียว ขอให้ช่วยส่งสัญญาณให้เอกชนรู้ว่าเรายังมีปัญญาใช้หนี้ ให้เวลาเราสักนิดเถิด ให้เราได้พอได้ตั้งหลักทำมาหากินหน่อย อย่าเพิ่งรุกยัดบ้าน ยัดอะไรไปเลย เราจะลำบากทั้งการหาเงินตราเข้าประเทศ ทั้งการประหยัดเป็นสิ่งจำเป็นต้องทำอย่างหนัก รัฐบาลยังไม่อยากไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเงินเดือนรายรับของข้าราชการ เพราะเข้าใจดีว่าไม่ได้มากมายอะไรนัก ถ้าเปรียบเทียบกับรายได้ของภาคอื่นๆ แต่ว่าในหมู่นักการเมืองก็ต้องประกาศชัดเจนว่าอันไหนจะลดได้ ต้องช่วยกันลดเพื่อเป็นตัวอย่าง เพราะนักการเมืองก็มีภาพลบ เป็นจำเลยตลอดเวลาอยู่แล้ว ดีใจที่คณะ

รัฐมนตรีมีมติให้ตัดลด ผมเข้าใจว่าคงเป็นเงิน
รับรองหรือเงินเดือน ๒๐% หรือร้อยละ ๒๐ มัน
คงไม่มากมายนัก แต่จะเป็นส่วนสำคัญที่จะ
แสดงจุดยืน ท่าที ต่อปัญหาของประเทศ อย่าง
ไรก็ตาม ก็ขอถือโอกาสเรียนหัวหน้าส่วน
ราชการและหัวหน้าองค์กรรัฐวิสาหกิจทั้งหลาย
ตรงกันว่าถ้าเราเข้าใจปัญหา ทราบข้อเท็จจริง
แล้ว ก็คงจะเข้าไปมีส่วนช่วยคลี่คลายลดปัญหา
ลงมาได้ในระดับหนึ่ง ขอให้ประหยัลดจนถึงที่สุด
รายได้ที่จะมาชดเชยจะได้ไม่เป็นปัญหามากเกิน
ไป สำนักงานประมาณต้องปรับแผนในการจ่าย
เงินใหม่หมด เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องมีเงิน
สด เพื่อเอาไปจ่ายให้หน่วยงานต่างๆ การแก้
ปัญหาเร่งด่วนด้านเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอด
ของประเทศ หากว่าสถานการณ์ไม่เป็นที่ไว้วาง
ใจและยังไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร ก็ยากที่จะ
บอกได้ว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวและปรับเข้าสู่
ภาวะปกติได้เมื่อใด เรื่องนี้คงเป็นเรื่องที่ไม่เร็ว
นัก อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าความรุนแรงของ
ปัญหาได้ถึงที่สุด ในระยะไม่กี่เดือนต่อไปนี้ และ
เราจะผ่านวิกฤตตรงนั้นได้ ผมเชื่อว่าหลังจาก
นั้น น่าจะเริ่มปรับระดับปกครองตัวเองขึ้นมาได้
แต่ว่าเรื่องงบประมาณนั้น ผมเชื่อว่าอย่างน้อยปี
หน้า เฉพาะปี ๒๕๔๑ ปี ๒๕๔๒ ผมก็คิดว่า
เศรษฐกิจยังยากลำบากอยู่ เว้นแต่เราจะ
สามารถเร่งรัดการส่งออกเพื่อทำรายได้เข้า
ประเทศให้มากที่สุด แล้วเราจะกระเตื้องขึ้น ถ้า
กระเตื้องขึ้น แข็งขึ้น ภาวะการชำระหนี้ต่าง

ประเทศที่ผูกพันอยู่ไม่รุนแรงเกินไป ผู้ประกอบ
การก็จะไม่ยากลำบากเกินไป ช่วงนี้ต้องพยายาม
ช่วยผ่อนหนี้ เพราะว่าค่าเงินของเราแข็งขึ้นมา
การชำระหนี้ระยะยาว ค่อยๆ บรรเทาลงมาก็จะ
เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยลดความรุนแรง ทั้งหมดไม่มี
ปาฏิหาริย์ ทั้งหมดจะเกิดขึ้นด้วยการทำงาน
หนักของพวกเราทั้งสิ้น ปัญหาทั้งหมดเป็นส่วนที่
จะโยงใยไปถึงแผนพัฒนาที่เราจะทำต่อไปใน
ระยะเวลาที่เหลืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แผนที่เรา
จะหาข้อยุติในการสัมมนาครั้งนี้และครั้งต่อไป
จะเป็นส่วนที่จะไปแก้ปัญหาสังคมอย่างชัดเจน
และเป็นผลที่เกิดขึ้นจากสภาพขณะนี้ มีผลกระทบ
อย่างแน่นอน ผมเข้าใจว่าตลอดแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ผลกระทบ
ที่เกิดจากครั้งนี้ จะกระเทือนไปถึงตลอดแผน
พัฒนาฯ เพียงแต่ผลที่จะกระทบกระเทือนนั้น
ความรุนแรงจะค่อยๆ ลดลงไปในปลายแผน
ถ้าสิ่งที่ผมเรียนท่านทั้งหลาย คือแนวทางการแก้ไข
ปัญหา สามารถฝ่าวิกฤตไปได้และมีความมั่นคง
ในการแก้ปัญหาตลอดช่วงปลายแผน สถาน
การณ์ก็อาจจะกลับคืนมา นั่นหมายความว่า
เศรษฐกิจอาจจะเริ่มเติบโต แต่ว่าเติบโตแบบมั่นคง
และยั่งยืน และเติบโตแบบไม่ร้อนแรงเกินไป
ผมเชื่อว่าด้วยศักยภาพของคนไทย ทรัพยากร
และโครงสร้างที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เราไม่เลวร้าย
เกินไป เงินบาทของเรา ถ้าคำนึงถึงสภาพ
เศรษฐกิจผมคิดว่าไม่อ่อนอย่างนี้หรอก แต่
เป็นวิกฤตเฉพาะหน้า เหมือนเราสะดุด

เดินอยู่ดีๆ แล้วสะดุดหัวคะมา การสะดุดเราจะไปโทษใครลำบาก มันเป็นผลจากการที่เราประมาทไป มันไม่น่าจะเกิดขึ้นหลายเรื่อง ตรงนี้ มันเกิดขึ้นจะมีผลต่อการปรับโครงสร้างระบบราชการแน่นอน ที่ท่านห่วงใยไปถึงธนาคารแห่งประเทศไทย ไปถึงองค์กรอื่นที่ต้องมีระบบในการติดตาม ในการตรวจสอบที่ชัดเจนขึ้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ การปรับปรุงจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อย่างแน่นอน เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกี่ยวข้องกับเพื่อนในภูมิภาค ทั้งเพื่อนบ้านและที่อยู่ใกล้บ้านเรา ความผูกพันทางด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นส่วนสำคัญ เพราะในยุคโลกาภิวัตน์ เราจะปฏิเสธเพื่ออยู่คนเดียวไม่ได้ แต่ว่าการยอมรับเงื่อนไขของโลกาภิวัตน์ การเปิดเสรี การเปิดตลาด ประเทศกำลังพัฒนาจะเสียเปรียบประเทศพัฒนาแล้วอย่างมาก ความพร้อมในการรองรับจึงเป็นสิ่งจำเป็น ความจริงไม่ใช่เรื่องใหม่ในการประชุมเอเปคครั้งแรกและครั้งที่สองที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย ผมเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้นำจากประเทศไทย ผมเป็นผู้พูดเองว่า บางประเทศไปไกลจนถึงส่งคนไปเหยียบดวงจันทร์กันแล้ว ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเอเปค ยังไม่มีรองเท้าสวมเลย ความแตกต่างดังกล่าว ถ้าเราเปิดประเทศเท่ากัน โดยไม่มีมาตรการเข้าไปช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน เราจะสู้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น จึงได้มีการเสนอโครงการให้ประเทศพัฒนาแล้ว เข้ามาร่วมถ่าย

ทอดเทคโนโลยี และให้ความรู้เพื่อรองรับการเปิดประเทศ ทั้งโดยเงื่อนไขขององค์การค้าโลก เงื่อนไขข้อตกลงร่วมในแต่ละข้อตกลง ไม่ว่าอาฟต้า เอเปค ข้อเสนอดังกล่าวนี้ เป็นข้อเสนอที่เรารู้ประมาณตนเองว่า ภายใต้งี๊งไอซังกล่าวและสถานการณ์ที่เราเป็นอยู่ ถ้าภูมิคุ้มกันของเราขณะนี้บกพร่อง ทำอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เป็นโรค ทำอย่างไรจะไม่ติดโรค ทำอย่างไรเราถึงจะไม่ป่วย ในขณะนี้ เรารับการตรวจทั้งหมด ดังนั้น แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ที่จะปรับปรุงใหม่ ผมขอความกรุณาให้มองเรื่องการเปิดประเทศ เราต้องยอมรับความเป็นจริง และต้องสร้างความแข็งแกร่ง ให้กับตัวเราเองด้วย ให้กับเงื่อนไขที่ผูกพันกับต่างประเทศ ด้วยเชื่อว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องต่อไปนี้จะไปกระทบประเทศอื่น ผมกล่าวในที่ประชุมเอเปค เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซียและเกาหลี จะไม่อยู่ในภูมิภาคนี้ เชื่อว่าจะกระทบต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว และได้ระบุว่าผลทางเศรษฐกิจจะต้องกระทบต่ออเมริกาแน่ อเมริกาขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยการส่งออกกับประเทศในภูมิภาคนี้ การส่งสินค้าออกเข้าใจว่าไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของการค้าทั้งหมด วันหนึ่งข้างหน้า เมื่อเราไม่มีเงินซื้อสินค้า เขาก็ขายไม่ออก จริงอยู่เศรษฐกิจของเขาแข็ง เพราะเขาขายของให้กับผู้บริโภคภายในประเทศมาก แต่เขาก็อาศัยเงินตราต่าง

ประเทศส่วนหนึ่งจากการขายเราด้วย แน่นอนสินค้าที่เขาส่งมาขายในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้ จะต้องตกลงอย่างแน่นอน ผลกระทบดังกล่าว เราจึงเรียกร้องประเทศพัฒนาแล้ว ให้เข้าใจปัญหานี้ แต่เดิมเขาไม่ค่อยยอมรับ เขาประมาท เขาประเมินว่ามันเป็นปัญหาของประเทศเล็กๆ เหล่านี้ เขาเป็นประเทศใหญ่จะไม่มีผลกระทบ แต่ผมคิดว่าในระยะไม่ไกล ไม่นาน ต้องกระทบ ถ้าหากว่า ๕๐๐ ล้านคนในเอเชียอาคเนย์มีปัญหาหมด สินค้าประเทศที่พัฒนาส่งมาขายจะต้องขายไม่ออก รายได้ตก ตัวเลขจะปรากฏชัดเจน ทำให้คนเหล่านั้นได้ตระหนักมากขึ้น ผมเชื่อว่าการปรับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจฯ ในการสัมมนาครั้งนี้ จะให้ความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับคนและจำเป็นต้องเตรียมคนรองรับการแก้ปัญหา หลังวิกฤตผ่านพ้นไปแล้ว ไม่ว่าผ่านพ้นไปด้วยวิธีใด การเตรียมคนเพื่อรองรับในอนาคต ๓ ปี ๔ ปี หรือ ๕ ปี ข้างหน้า เป็นสิ่งที่จะต้องฉวยโอกาสทำตอนนี้ถือเป็นนโยบายรัฐบาล ถ้าไม่เหลืออริสัยจริงๆ จะไม่ให้กระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น เรื่องทุนนักเรียนต่างประเทศไม่ควรลด เป้าหมายเพียงแต่ว่าควรจะเป็นประเทศที่ค่าใช้จ่ายไม่สูงนัก เช่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ โดยได้คุยกับผู้นำหลายประเทศว่าอัตราแลกเปลี่ยนสูงสู้ไม่ไหว ถ้าจะส่งนักเรียนไปเรียนที่อังกฤษ ๑ ปอนด์ ต่อ ๗๒ บาท เราจะต้องส่งไปเรียนในประเทศที่อัตรา

แลกเปลี่ยนไม่หนักเกินไปอย่างออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เรื่องนี้ขออย่าว่าต้องวางแผนเรื่องการพัฒนาคน อย่างประเทศญี่ปุ่น เขาประกาศเมื่อวานนี้ (๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๐) ในที่ประชุมอาเซียนว่า ต่อไปนี้รัฐบาลจะให้ทุน ๒๐,๐๐๐ คน เพื่อให้นักศึกษาฝึกงาน ไม่ให้ทุนเรียนปริญญาโท, ปริญญาเอกแล้ว นั่นคือ การยอมรับความสำคัญของคน สะท้อนกลับสู่ปัญหาที่เรามีอยู่ขณะนี้ว่า การพัฒนาคนเพื่อรองรับการปฏิรูปโครงสร้างระบบราชการ รวมทั้งภาคเอกชนและในแง่ของเป้าหมายเดิมจะเปลี่ยนแปลงไปเพราะผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่เรื่องการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ยังไม่เปลี่ยนแปลง ทราบว่าในการสัมมนาครั้งนี้ มีการเสนอแนวทางหลัก ๓ ประการ คือ ปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเงินทุน ปรับยุทธศาสตร์ด้านคนและสังคม โดยบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ และสุดท้ายปรับปรุงเรื่องบริหารจัดการด้านการพัฒนาประเทศ เน้นการเปลี่ยนแปลงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญใหม่ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเพื่อลดความเสี่ยง ที่อาจเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ในอนาคตจะกระจายอำนาจเรื่องการคลังท้องถิ่น โดยเร็วที่สุดรัฐบาลพร้อมจะเร่งสร้างความสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการกิจของประชาชนอย่างแท้จริง □□